

سرچاه

دیار سرفرازان مهربان

«تاریخ ، جغرافیا ، فرهنگ و مردم‌شناسی روستای سرچاه»

پژوهش و نگارش:

براتعلی سعادت‌ی فر

سرچاه ، دیار سرفرازان مهربان

براتعلی سعادت‌ی فر

محمدرضا عالمی

مرجان مصدق نیشابوری

انتشارات شادیاخ - نیشابور

گیتی - کرج

۴۷۰ صفحه - وزیری

یک هزار نسخه

اول - بهار ۱۴۰۱

۹۷۸-۶۰۰-۵۵۱۱-۶۴-۸

پژوهش و نگارش:

طراح جلد:

ویراستار و صفحه آرا:

ناشر:

چاپ و صحافی:

مشخصات ظاهری:

شمارگان :

نوبت چاپ:

شابک :

قیمت ۱۶۵ هزار تومان

سرشناسه	:	سعادت‌فر، براتعلی، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآور	:	سرچاه، دیار سرفرازان مهربان/
پژوهش و نگارش براتعلی سعادت‌فر.		
مشخصات نشر	:	نیشابور: شادیاخ، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۷۰ ص.: مصور (بخشی رنگی)،
نقشه، جدول، عکس (بخشی رنگی).		
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۵۱۱-۴۶-۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۵۰۹ - ۵۱۱.
موضوع	:	سرچاه
Sarchah (Iran)		
رده بندی کنگره	:	DSR۲۰۹۵
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۸۲۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۷۸۵۵۴۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیا

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱۵	.....	سیاس نامه
۱۷	.....	مقدمه
۱۹	.....	جلد اول
۲۱	.....	فصل اول: تاریخ و جغرافیا
۲۱	.....	سرچاه (sarchah) و وجه تسمیه آن :
۲۲	.....	جغرافیای روستای سرچاه
۲۲	.....	موقعیت ریاضی:
۲۳	.....	موقعیت جغرافیایی و سیاسی :
۲۳	.....	موقعیت نسبی:
۲۳	.....	آب و هوا (اقلیم):
۲۴	.....	توپوگرافی (ناهمواری ها)
۲۴	.....	زمین شناسی (ژئومورفولوژی)
۲۴	.....	حوضه آبریز:
۲۴	.....	مخاطرات طبیعی:
۲۵	.....	جمعیت:
۲۶	.....	پوشش گیاهی و جانوری روستای سرچاه
۳۲	.....	معرفی مختصر برخی پرندگان بومی و مهاجر سرچاه و خصوصیات آنها:
۳۴	.....	اسامی اراضی قریه سرچاه از شرق به غرب در مسیر جاده اصلی سپس جنوب و آنگاه به سمت شرق
۳۶	.....	«قنوات و منابع تامین آب قریه سرچاه»
۴۳	.....	روند تاریخی شکلگیری قریه سرچاه
۴۳	.....	الف : «شهربند»
۴۳	.....	ب : «کهنه قلعه» Kohne Ghaleh
۴۸	.....	ج : «قلعه چه»
۴۸	.....	د : «سرچاه»
۴۹	.....	«خیرات» :

۴۹	..... سابقه تاریخی سرچاه
۵۸	..... فصل دوم، یادها و یادگارا های سرچاه
۵۸	..... نخستین دفتر ثبت ازدواج و طلاق
۵۹	..... نخستین ژاندارم های سرچاه
۶۰	..... اشخاص یادمانی سرچاه
۶۴	..... حضور افغانه
۶۵	..... تاخت و تاز سرکشان کُرد
۶۸	..... آمدن روس ها به سرچاه در شهریور ۱۳۲۰
۶۹	..... بیماری ها
۷۰	..... ساختار قبایلی و جمعیتی سرچاه
۷۱	..... گاریلوا (Qərrayloohə) :
۷۳	..... قراياغلوا (قراقویونلوا) (Qarayəqlooə) (صاحبان میش های سیاه)
۷۳	..... قطورلوا (Qotoorloə) :
۷۴	..... صئاحلوا (Salahlə) :
۷۴	..... سیدله (Seyyedla) :
۷۵	..... مشتيله (Mashtila) مشهدی ها :
۷۵	..... کاسیله (Kəsebla) :
۷۶	..... « مدیریت عمومی در قریه سرچاه »
۷۶	..... آقساقلها (Aghsaghalha) و کدخداها (Kadkhodaha) :
۷۸	..... شورای اسلامی:
۸۰	..... دهیاری:
۸۱	..... خانه انصاف:
۸۱	..... شورای حل اختلاف:
۸۱	..... نیروی بایرداری:
۸۲	..... بسیج مستضعفین:
۸۳	..... دفتر پستی قریه سرچاه:
۸۳	..... دفتر و مرکز مخابرات (ICT) روستایی:
۸۴	..... کانون خادمایان رضوی
۸۴	..... مرکز نیکو کاری چهل شهید سرچاه
۸۴	..... شمه ای از فعالان عرصه شعر و ادب در سرچاه

۸۵	مرحوم ملا قارداش خان
۸۹	حاج محمد سعادت‌نی فر
۹۲	مرحوم علی نجفی
۹۴	براعت‌علی سعادت‌نی فر (طاهر)
۱۰۰	لیلا فروزان فرد
۱۰۳	شکر الله محبوبی فرد
۱۰۵	حاج محمد حسن سرچاهی (تراشکار)
۱۰۷	«نهادهای آموزش در قریه سرچاه»
۱۱۱	آزادنامه خوانی
۱۱۳	نهادهای دینی در قریه سرچاه
۱۱۳	تعزیه‌خوانی (شبی‌خوانی)
۱۱۴	روحانیت در سرچاه
۱۲۲	سیری در روند شکل‌گیری مدارس جدید در سرچاه
۱۲۲	دبستان سنایی سرچاه
۱۲۷	مدرسه راهنمایی و دبیرستان
۱۲۹	خدمتگزاران مدرسه سنایی سرچاه
۱۳۰	احداث کتابخانه جعفری سرچاه
۱۳۱	حمام
۱۳۵	بانک صادرات
۱۳۶	آسیاب
۱۳۸	فروشگاه تعاون روستایی
۱۳۹	وسایل گرمایشی و روشنایی در سرچاه
۱۴۰	روغن و روغنکشی در قریه سرچاه
۱۴۲	تولید آهک، گچ و مصالح ساختمانی در قریه سرچاه
۱۴۳	وسایل حمل و نقل در سرچاه
۱۴۵	همکاری‌های عمومی سرچاه
۱۴۷	مالیات و مالیات‌گیری در قریه سرچاه
۱۵۱	جلد دوم
۱۵۳	فصل اول: زبان و فرهنگ شفاهی

زبان و گویش	۱۵۳
معماهای (تاپماجا Tapmaja) ترکی سرچاه	۱۵۹
اشعار، ترانه ها و افسانه ها	۱۶۰
داستان ها و افسانه ها (فرهنگ عامه)	۱۷۳
ضرب المثل ها و کنایه ها در گفتار مردم سرچاه	۱۸۹
آفرین ها و نفرین ها	۲۰۷
فصل دوم : مساجد ، محلات و نهادهای دینی	۲۱۱
مساجد دارالمومنین سرچاه :	۲۱۱
محلات سرچاه	۲۱۲
قبرستانهای سرچاه	۲۱۳
نهادهای دینی در قریه سرچاه	۲۱۵
۱- مسجد :	۲۱۵
۲- حسینیه :	۲۱۷
۳- هیئت های عزاداری	۲۱۹
فصل سوم : بازی های محلی قریه سرچاه (اویونلا) :	۲۲۳
فصل چهارم : هنرها، مشاغل، آرایش، پوشش و زیور آلات در سرچاه:	۲۳۵
هنرهای بانوان سرچاه:	۲۳۵
تنورزدن (تاندوروماق):	۲۳۶
کندوسازی:	۲۳۷
قالی بافی:	۲۳۸
گلیم و پلاس بافی :	۲۳۹
قلاب بافی :	۲۳۹
آویز سپند:	۲۳۹
خراطی	۲۴۰
نجاری	۲۴۰
حمامی یا (حمام چی)	۲۴۰
خیاطی	۲۴۰
رنگرزی	۲۴۱
لباس ، پوشاک و زیور آلات تزئینی در قریه سرچاه	۲۴۱
فصل پنجم : غذاها و خوراک مردم سرچاه :	۲۴۵

۲۴۵.....	اشگینه.....
۲۴۶.....	کله چش:
۲۴۶.....	سیدچرگ:
۲۴۶.....	شیر برنج:
۲۴۶.....	زیرک چش:
۲۴۷.....	گکلی آش یا قییش:
۲۴۷.....	أماج:
۲۴۷.....	بلغور شیر:
۲۴۸.....	شوروا (شوریا):
۲۴۹.....	کچین:
۲۴۹.....	سیمینی (سمنو):
۲۵۱.....	شله:
۲۵۱.....	شولون:
۲۵۱.....	فیتیر مسگه:
۲۵۱.....	تالخان:
۲۵۲.....	نان و فیتیرها:
۲۵۲.....	ساج چورگه:
۲۵۲.....	مایا فطیر:
۲۵۳.....	قانلاما:
۲۵۳.....	قوره فطیر:
۲۵۳.....	کمج:
۲۵۳.....	سیدفطیری:
۲۵۳.....	سیو خاکولو فطیر:
۲۵۳.....	چوروش فطیری:
۲۵۴.....	چورتالو (تورتالو):
۲۵۴.....	چوزما:
۲۵۴.....	جیزله فطیر:
۲۵۷.....	فصل ششم: اوزان، مقادیر، بیماری‌ها و باورها
۲۵۷.....	الف) واحدها، اوزان و مقادیر
۲۵۷.....	واحدهای اندازه گیری طول:

۲۵۷.....	واحدهای اندازه گیری مساحت:
۲۵۸.....	واحدهای اندازه گیری وزن:
۲۵۸.....	واحدهای شمارش حیوانات:
۲۵۸.....	ب) بیماری ها و درمان آنها در سرچاه:
۲۵۸.....	۱ - بیماری های انسانی:
۲۶۲.....	۲ - بیماری های دام :
۲۶۳.....	باورهای عامیانه مردم سرچاه
۲۷۴.....	فصل هفتم) مراسم ازدواج ، عروسی ، زایمان و عزا در سرچاه
۲۷۴.....	ازدواج
۲۷۴.....	الف) آشنایی (آشنالق، پسندارمق).....
۲۷۵.....	ب)خواستگاری: (خاسگارلق khasgarloagh).....
۲۷۵.....	ج)قندشکنان (قندسیندرمه ghandsinderma).....
۲۷۶.....	د)داماد سلام (داماسالاملق Damasalamloagh).....
۲۷۶.....	ه)عقدکنان (عقدادمق Aghd edmagh).....
۲۷۷.....	و)دوران نامزدی (آداخلوق Adakhloagh).....
۲۷۷.....	ز)شیربها (باشلق Bashloagh).....
۲۷۸.....	ح)مهریه (قباله Ghabale).....
۲۷۸.....	ط)جهیزیه (جی ییز Giyeez).....
۲۷۸.....	ی)جشن عروسی (طوی Toy).....
۲۸۰.....	ک)حنا بندان (حنا باقلاماق Hana baghlamagh).....
۲۸۱.....	ل)آوردن عروس :
۲۸۲.....	م)جاخالی :
۲۸۲.....	انواع رقص ها (اویناماق)در سرچاه
۲۸۳.....	۱- رقص محلی.....
۲۸۳.....	۲- سه قرسه.....
۲۸۳.....	۳- آغاج اویونو(رقص چوب).....
۲۸۴.....	۴- چپه راسته (دونر دونر).....
۲۸۴.....	۵- قالدی قالان.....
۲۸۴.....	۶- گلین یرتنده کی (Gəlin Ertandaki).....
۲۸۴.....	مراسم ختنه سوران (یاتورماق Yatormagh)